

„PERUSTULO EILEN, TÄNÄÄN JA HUOMENNA

YKPA2012 – Hyvinvointivaltio
Jyväskylän yliopisto 18.4.2018

LUENNON RAKENNE

- ✓ **Eilen: Perustuloidean tausta**
- ✓ **Tänään: Perustulokokeilu**
- ✓ **Huomenna: Digitaalinen talous**

MITÄ PERUSTULO TARKOITTAÄ?

- Ainakin 200 vuotta vanha *idea* (Paine 1797) ([History of Basic Income](#))
- "[...]tulo, joka maksetaan säännöllisin väliajoin kaikille yhteiskunnan jäsenille henkilökohtaisesti *ilman ehtoja ja tarveharkintaa*" (BIEN)
- Perustulosta ei voi puhua yleisellä tasolla ([De Wispelaere 2015](#))
  - Taso (parantaako vai heikentääkö sosiaaliturvaa), verojärjestelmä (tulonjaon säilyttävä vs tulonjakoa tasoittava) ja korvattavat etuudet määrittävät vaikutukset (puhdas vs osittainen)
  - Kannatus vaihtelee voimakkaasti mallin mukaan ([Pulkka 2017](#))
  - Tavoitteet ovat vaihdelleet vuosikymmenten ja esittäjien mukaan

MIHIN PERUSTULON ON VÄITETTY JOHTAVAN?

- Hyvinvointivaltion alasajoon ja kommunismiin
- Työllisyyden lisääntymiseen ja vähentymiseen
- Osallisuuden lisääntymiseen ja nuorten syrjäytymiseen
- Köyhyyden lisääntymiseen ja vähentymiseen
- Työntekijöiden aseman vahvistumiseen ja heikkenemiseen
- Valtiontalouden pelastumiseen ja vararikoon
- Naisten vapautumiseen ja kotiäitiyhteiskuntaan

PERUSTULON STAATTISET VAIKUTUKSET (HONKANEN)

Perustulo €/kk	Tasavero %	Gini	Köyhyys %
0 (nykyinen)	-	26,51	13,03
450	41,5	25,94	12,29
500	43,5	25,50	11,98
550	45,0	25,15	11,74
600	46,5	24,79	11,39
650	48,5	24,33	11,10
700	50,0	23,96	10,91
750	52,0	23,49	10,47
800	53,5	23,11	10,21

PERUSTULOKOKEILU

MISSÄ MENNÄÄN?

- Kokeilu puolivälissä 1.1.2018
- Ensimmäiset tulokset kuitenkin vasta 2019
  - Väliraportointi saattaisi ohjata koeryhmän käyttäytymistä
  - Arviointitutkimuksen tekijöitä ei nimetty
- Kokeilun tavoite: perustulon työllisyysvaikutusten tutkiminen
  - Vrt. Yhdysvallat, Kanada tai Hollanti
  - Muiden vaikutusten tutkiminen teoriassa mahdollista mutta vaatii poliittisia päätöksiä (= resursseja); rekisterit mahdollistavat esim. lääkekorvausten tutkimisen jälkikäteen
- Kokeilua ei laajenneta hallituksen oman alkuperäisen esityksen (HE 215/2016) ja tutkimusryhmän suositusten mukaisesti

News > World > Europe

Finland's universal basic income trial for unemployed reduces stress levels, says official

The pilot scheme is 'indirectly benefiting people's mental health' says Marjukka Turunen of Finland's social insurance agency

Harriet Agerholm | @HarrietAgerholm | a day ago | 57 comments

 Tykkää [Click to follow](#)

SUOSITUKSET VS KOKEILU

	Suositus	Kokeilulaki
Taso	Eri tasoja, väh. 550 €	560 €
Verotus	Eri malleja	Nykyinen
Kohdejoukko	Pienituloiset kotitaloudet	Kelan peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea saavat
Ikäsuositus	25–58	25–58
Otanta	Pakollinen, valtakunnallinen satunnaistaminen	Pakollinen, valtakunnallinen satunnaistaminen
Otoskoko	Voimalaskelmat	2000
Kesto	Mahd. pitkä	2 vuotta

PERUSTULO EI POISTA KANNUSTINLOUKKUJA

- Poliittisesti määritelty tutkimustehtävä: perustulon kannustavuus
  - Kannustinvaikutukset yksipuolinen näkökulma (vrt. perustulokeskustelu, muut kokeilut ja [Tänkin 2014 raportti](#))
  - Todistustaakka valtava, jotta työttömiin kohdistetusta moraalikato-oletuksesta luovuttaisiin
- Mikrosimulointien perusteella perustulolla hankala parantaa työnteon taloudellista kannustavuutta
  - Asumistuen ja ansiosidonnaisten etuuksien korvaaminen ilman sosiaaliturvan heikentämistä vaatii korkeaa ansiotuloverotusta
  - Perustulo voi toki kannustaa byrokratiaa vähentämällä

VEROMUUTOKSEN PUUTE VAIKEUTTAA TULOSTEN TULKINTAA

- Perustulo on aina sosiaaliturva- JA verouudistus
- Tiukan aikataulun mutta myös poliittisen koordinaation puutteen vuoksi kokeilussa ei budjettineutraalia veromallia
  - Seuraus: kokeiluun osallistuvilla työnteon taloudellinen kannustavuus paranee huomattavasti perustuen taloudellisesti epärealistiseen veromalliin
    - Myönteisetkään työllisyysvaikutukset eivät todennäköisesti tarjoa tukea perustulolle, koska ”epärealistinen malli”
    - Tästä syystä ensisijainen tulkinta: taloudellisten kannustinten vaikutus työvoiman tarjontaan
    - Taloudellisten kannustinten vaikutuksia kuitenkin vaikea erottaa byrokratialoukkujen vähenemisestä

VEROMUUTOKSEN PUUTE VAIKEUTTAA TULOSTEN TULKINTAA

- Kokeilu kertoo siis: *miten 25–58-vuotiaat työttömän peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea saavat reagoivat parempien taloudellisten kannustinten ja vähenevän byrokratian yhteisvaikutukseen*
  - Tulosten tulkinta voi vaikuttaa jatkossa tehtäviin uudistuksiin:
    - Taloudellisten kannustinten tulkitseminen ratkaisevaksi tekijäksi voi taas johtaa vastikkeellisuuden ja sanktioiden lisäämiseen
    - Byrokratialoukkujen tulkitseminen ongelmaksi puolustaa tarveharkinnan vähentämistä

ALIMITOITETTU BUDJETTI ESTÄÄ TUTKIMUSTEHTÄVÄÄN VASTAAMISEN

- 20 miljoonan budjetti aikataulua isompi ongelma
  - Ei olisi mahdollistanut pienituloisten työllisten tutkimista luotettavasti
  - Pienituloisten työllisten tutkiminen välttämätöntä, jotta voidaan vastata perustulokeskustelun ja kenties koko tulevaisuuden sosiaaliturvan kannalta fundamentaalisimpaan kysymykseen: *”Uhkaako ihmisiä moraalikato ilman sosiaaliturvaan liitettyjä velvoitteita ja sanktioita?”*
  - Perustulon vaikutusten riittävän monipuolinen tutkiminen vaatisi myös erilaisia perustulo- ja veromalleja

MITÄ VOIMME OPPIA?

- Kokeilun tulokset hyödynnettävissä, jos kokeilua laajennetaan tutkimusryhmän suositusten mukaisesti
  - Kohdejoukko edustavammaksi, realistinen veromalli/-malleja, erilaisia perustulon tasoja
  - Tutkimuksellisesti yksinkertaista; vaatii kuitenkin poliittista sitoutumista = aikaa, rahaa ja hallinnonalojen välistä koordinoitua
  - Kokeilussa myös oikeita valintoja: valtakunnallinen satunnaistaminen (edustavuus), pakollisuus (valikoitumisharhan välttäminen), voimalaskelmien hyödyntäminen (tilastollinen merkitsevyys)
- Paraskaan kokeilu ei poista politiikkaa politiikasta: arvovalinnat tavoitteisiin liittyen; tuloksia voidaan tulkita monella tapaa; ideologisesti työttömien ossien ja perustulojuhien narratiivit; pitkän aikavälin vaikutukset

DIGITAALINEN TALOUS

ONKO KAIKKI TÄLLÄ KERTAA TOISIN?

- lähes konsensus digitaalisista teknologioista ja tekoälystä tuottavuutta lisäävinä yleistarkoitusteknologioina
- lähes konsensus mahdollisuudesta automatisoida laajalti rutiininomaisia/ennustettavia manuaalisia ja tietotyötehtäviä
  - joustavuus, luovuus ja sosiaaliset taidot kovassa kysynnässä jatkossa(kin)
  - automaation lisäksi digitaaliset alustat voivat muuttaa työn kysyntää
- ei läheskään konsensusta pitkän aikavälin työllisyysvaikutuksista
- kaksi *ideaal*ityyppistä koulukuntaa tunnistettavissa
  - vastakkainasettelu usein teknologia-asiantuntijoiden ja ekonomistien välillä

MALTILLINEN SKENAARIO 1/2

- Pitkän aikavälin ennusteet väistämättä spekulatiivisia
  - Uusia teknologioita ei hyödynnetä vielä juurikaan tuotannossa; muiden yleistarkoitusteknologioiden tarve vaatii täydentäviä innovaatioita ([Brynjolfsson et al. 2017](#))
    - Tilastot tosin myös puutteellisia ([Mitchell & Brynjolfsson 2017](#))
  - Teknologian lisäksi myös muut tekijät vaikuttavat kehitykseen
  - Teknologiset mahdollisuudet huomattavat ([Arntz et al. 2016](#); [Frey & Osborne 2017](#))
  - Toisaalta teknologialla ns. *kapitalisaatiovaikutus* = synnyttää uusia työpaikkoja
  - Historian opetus: teknologiamurrokset eivät pehmeitä siirtymiä ([Allen 2017](#))
    - Millaisia todellisia mahdollisuuksia erityisesti matalasti koulutetuilla henkilöillä?

MALTILLINEN SKENAARIO 2/2

- Todennäköisenä voinee pitää työmarkkinoiden epävarmistumisen ja väliaikaisen teknologisen työttömyyden lisääntymistä
  - riskialtista kuitenkin sulkea pois pysyvä teknologinen työttömyys; ”uhattuina” monet työllistävät alat esimerkiksi kuljetus- ja logistiikka-alalla
  - Pitkän aikavälin arvioiden spekulatiivisuus korostavat varautumista joustavilla politiikkatoimenpiteillä
    - pienituloisuusriski koskettaa nykyistä useampia; keikkatyön huomattava lisääntyminen alustoilla lisääisi riskiä
- *Kuinka taataan työttömien, vajaatyöllisten ja epävarmoissa työsuhteissa työskentelevien riittävä toimeentulo? ([Pulka 2017](#))*

KANSALAISTEN NÄKEMYS (PULKKA 2017)

	%	n
Työttömyys lisääntyy väliaikaisesti, mutta tasoittuu uusien työpaikkojen syntymisen myötä.	45	448
Työttömyys vakiintuu pysyvästi 1–10 prosenttiyksikköä nykyistä korkeammalle tasolle.	19	193
Työttömyys ei lisäännä.	14	142
Työttömyys vähenee.	12	121
Työttömyys vakiintuu pysyvästi yli 10 prosenttiyksikköä nykyistä korkeammalle tasolle.	9	87
Ei osaa sanoa	2	15
Yhteensä	100	1004

NÄKEMYS IKÄLUOKITTAIN

	Ikäluokka					Yhteensä
	15–24	25–34	35–49	50–64	65+	
Teknologinen työttömyys lisääntyy	12 %	27 %	33 %	34 %	27 %	28 %
Teknologinen työttömyys ei lisäännä	86 %	73 %	66 %	64 %	70 %	71 %
Ei osaa sanoa	1 %	1 %	0 %	2 %	3 %	1 %
n	147	164	235	233	226	1005

NÄKEMYS TYÖMARKKINAMUUTOKSISTA

Väite	Samaa mieltä	Eri mieltä	Ei osaa sanoa
Työsuhteet muuttuvat nykyistä epävarmemmiksi.	85 %	13 %	2 %
Itsensätyöllistäjien määrä lisääntyy merkittävästi.	82 %	16 %	2 %
Työntekijöiden palkat laskevat kilpailun lisääntyessä työpaikoista.	49 %	48 %	3 %
Työmarkkinoilla tapahtuvat muutokset johtavat eriarvoisuuden lisääntymiseen.	69 %	27 %	4 %

PERUSTULON KANNATUS DIGITAALISESSA TALOUDESSA

Perustulomalli	Hyvä idea	Ei hyvä eikä huono idea	Huono idea
Osittainen perustulo 560 €/kk	51 %	20 %	21 %
Osittainen perustulo > 560 €/kk	33 %	20 %	39 %
Osittainen perustulo < 560 €/kk	27 %	27 %	37 %
Puhdas perustulo 1500 €/kk	25 %	17 %	66 %
Osittainen perustulo 1000 €/kk	24 %	17 %	51 %
Puhdas perustulo 1000 €/kk	20 %	20 %	51 %
Osallistumistulo	78 %	11 %	7 %

560 €/KK PERUSTULON KANNATUS IKÄLUOKITTAIN

	Ikäluokka					Yhteensä
	15–24	25–34	35–49	50–64	65+	
Hyvä idea	72 %	53 %	49 %	46 %	42 %	51 %
Ei hyvä eikä huono idea	12 %	22 %	19 %	23 %	22 %	20 %
Huono idea	9 %	22 %	24 %	22 %	24%	21 %
Ei osaa sanoa	7 %	3 %	7 %	10 %	12 %	8 %
n	147	163	234	233	226	1003

560 €/KK PERUSTULON KANNATUS TYÖMARKKINASTATUKSEN MUKAAN

	Työmarkkina-asema				Yhteensä
	Kokopäivä- työssä	Osa- aikatyössä	Työtön/ lomautettu	Muusta syystä työelämän ulkopuolella	
Hyvä idea	48 %	61 %	68 %	49 %	50 %
Ei hyvä eikä huono idea	22 %	20 %	11 %	19 %	20 %
Huono idea	23 %	16 %	15 %	21 %	21 %
Ei osaa sanoa	7 %	3 %	7 %	11 %	9 %
n	473	64	62	402	1001

AUTTAISIKO PERUSTULO PIENITULOISIA?

- Perustulon on *toivottu* lisäävän pienituloisten käytettävissä olevia tuloja erityisesti neljällä tavalla:

Suorat vaikutukset	Sosiaaliturvan tason nostaminen
	Taloudelliset kannustimet
Epäsuorat vaikutukset	Prekaarin työvoiman neuvotteluasema
	Vähemmän byrokratiaa ja enemmän joustavuutta

KÖYHYHDEN POISTAMINEN PERUSTULLOLLA

- Pienituloisuusraja yhden hengen kotitaloudessa vuonna 2016 n. 1210 €/kk ([Tilastokeskus 2017](#))
- Minimibudjettiköyhyysraja yksin vuokralla asuvalla 1078–1233 €/kk (työttömän perusturva 73 %) ([THL 2017](#))
- 1000 €/kk (netto) budjettineutraali perustulo vaatii 60 % veroasteen, 1500 €/kk (netto) jo 79 %
  - Jos veronmaksajia vähemmän, verotaakka luonnollisesti suurempi
- Johtopäätös: ”Köyhyyden poistavat” perustulomallit mahdollisesti liian kalliita; tarveharkintaisen sosiaaliturvan nostaminen kustannustehokkaampaa
  - Perusturvaa vähintäänkin poliittisesti helpompaa parantaa tarveharkintaisen perusturvan kautta

TYÖNTEON TALOUDELLISET KANNUSTEET

- Työllistymisveroaste = kuinka paljon henkilön bruttopalkasta katoaa työllistyttäessä, kun huomioon otetaan verot, veroluonteiset maksut, menetetyt sosiaaliturvaetuudet ja tulosidonnaiset palvelumaksut; työttömyysloukku = 80 %
- Väite: perustulo lisää käteen jääviä tuloja ja lisää työllisyyttä
- Suomessa tehdyt mikrosimuloinnit ([Kannas & Kärkkäinen 2014](#); [Kangas & Pulkka 2016](#)) osoittavat, että perustulolla on väitteistä huolimatta hankala parantaa työnteon taloudellista kannustavuutta
  - Syy: toimeentulotuki, ansiosidonnaiset etuudet ja asumistuki
- Työnteon taloudellisia kannustimia voidaan parantaa keventämällä verotusta tai heikentämällä sosiaaliturvaa

YKSINASUVAN TYÖLLISTYMISSVEROASTEET (HONKANEN & SIMANAINEN)

Palkanmuutos	Nykyinen	Perustulo 550 €/kk & veromalli		Perustulo 750 €/kk & veromalli	
		Tasavero	Nykyinen	Tasavero	Nykyinen
Ei muita tarveharkintaisia etuuksia, mutta oikeutettu asumis- ja toimeentulotukeen.					
0 → 500 €	80,0 %	50,2 %	31,8 %	63,9 %	38,5 %
0 → 1000 €	65,1 %	63,6 %	47,0 %	74,0 %	50,3 %
0 → 2000 €	65,2 %	60,8 %	45,9 %	66,2 %	44,2 %
1000 € → 2000 €	65,3 %	58,0 %	44,9 %	58,3 %	38,2 %

YKSINHUOLTAJAN TYÖLLISTYMISVEROASTEET (HONKANEN & SIMANAINEN)

Palkanmuutos	Nykyinen	Perustulo 550 €/kk & veromalli		Perustulo 750 €/kk & veromalli	
		Tasavero	Nykyinen	Tasavero	Nykyinen
0 → 500 €	29,3 %	54,4 %	28,8 %	60,4 %	27,7 %
0 → 1000 €	42,0 %	64,7 %	43,7 %	72,8 %	36,6 %
0 → 2000 €	70,3 %	81,2 %	64,6 %	87,8 %	59,9 %
0 → 3000 €	78,4 %	82,7 %	71,2 %	87,3 %	65,8 %
1000 → 2000 €	98,7 %	97,8 %	85,6 %	102,9 %	83,1 %
2000 → 3000 €	94,6 %	85,6 %	84,5 %	86,4 %	77,8 %

PREKAARIN TYÖVOIMAN NEUVOTTELUASEMA

- Hypoteesi: ansiotyöstä riippumaton riittävä toimeentulo takaisi mahdollisuuden kieltäytyä epätyytyttävistä työehdoista
  - Oletus: jos työvoiman tarjonta laskee, palkat nousevat
- [Birnbaum & De Wispelaere \(2016\)](#): heikoimmassa työasemassa olevilla ”rakenteellisia rajoitteita”, eli kysyntä vähäistä ja taidot puutteelliset
  - Etenkin digitaalisessa taloudessa mahdollista, että työnantajille helpompi vaihtoehto on vain korvata työntekijä uudella tai automatisoida työtehtävät sen sijaan että nostaisi palkkoja tai parantaisi muita työehtoja
- Vastikkeettomuus itsessään ei automaattisesti paranna neuvotteluasemaa, jos taso matala ja julkiset palvelut heikot
- Kokeilu vaatisi kalliita ryhmätason alueellisia kokeiluita

JOUSTAVAMPI SOSIAALITURVA

- Perustulo poistaisi byrokratialoukkuja
  - Perustulokokeilusta saatavat tulokset eivät mahdollista luotettavaa tulkintaa vaikutuksista työmarkkinakäyttäytymiseen
- Perustulon on usein väitetty olevan myös joustava starttiraha (esim. [Nooteboom 1987](#))
  - Vähentäisi yrittäjäriskiä, olisi nykyjärjestelmiä selkeämpi ja olisi kannustin potentiaalisille yrittäjille
- Perustulo takaisi aidon mahdollisuuden myös elinikäiseen oppimiseen
- Toisaalta: sosiaaliturvan joustavuutta voidaan lisätä myös ilman perustuloa
  - Tulorekisteri, työttömyysturvan tarveharkinnan asteittainen purkaminen, työttömien aktiivisuuskriteerin laajentaminen

AUTTAISIKO PERUSTULO PIENITULOISIA?

Suorat vaikutukset	Sosiaaliturvan tason nostaminen	-
	Taloudelliset kannustimet	-
Epäsuorat vaikutukset	Prekaarin työvoiman neuvotteluasema	?
	Vähemmän byrokratiaa ja enemmän joustavuutta	+

VISIONÄÄRISEMPI PERUSTULO?

- Perustulon toteutuminen tehokkuus- ja rationalisointiargumenteilla ei järin todennäköistä:
  - Kannustavuusargumentti ontuu, joustavuutta voidaan lisätä ilman valtavaa sosiaaliturva- ja verouudistusta & kokeiluista saatava tieto puutteellista
- Mikäli digitaalinen talous johtaa tuottavuuden merkittävään kasvuun, on mahdollista pohtia, millaista yhteiskuntaa halutaan rakentaa
  - Työajan lyhentäminen, työn jakaminen, omaehtoisen itsensä työllistämisen mahdollistaminen, työn käsitteen laajentaminen?
  - Tässä viitekehyksessä perustulo kenties nykyistä toteuttamiskelpoisempi
  - Rahoitus?

MUISTA TÄLTÄ LUENNOLTA

- Perustulosta ei voi puhua yleisellä tasolla
- Perustulokokeilun laajentaminen on välttämätöntä luotettavien ja hyödynnettävissä olevien tulosten takaamiseksi
- Digitaalisen talouden sosiaaliturvan on taattava joustavasti työttömien, vajaatyöllisten ja prekaarin työvoiman riittävä toimeentulo
- Perustulo ei ole välttämättä tarveharkintaista sosiaaliturvaa tehokkaampi tapa lisätä pienituloisten käytettävissä olevia tuloja digitaalisessa taloudessa
- Utopistisempi perustulovisio on todennäköisesti realistisempi kuin nykyisestä kannustinloukkudiskurssista kumpuavat avaukset

SYVENTÄVÄT OPINNOT

- Pulkka, Ville-Veikko (2018): [Perustulokokeilu ei johda perustulon toteuttamiseen](#). Essee. Poliitikasta-tiedeverkkolehti.
- Perkiö, Johanna & Pulkka, Ville-Veikko (2018): Perustulo ja työllisyyspolitiikka. Teoksessa Jouko Kajanoja (toim.): [Työllisyyskysymys](#). Helsinki, Into: 407–422.
- Pulkka, Ville-Veikko (2017): [Perustulon kannatus on Suomessa 20–80 prosenttia](#). Kansallisen ennakoitiverkoston blogi.
- Pulkka, Ville-Veikko (2017): [Auttaisiko perustulo köyhää?](#) Analyysi. Ajatuspaja Vision verkkolehti Vihreä Tuuma.
- Pulkka, Ville-Veikko (2017): [A Free Lunch with Robots – Can a Basic Income Stabilise the Digital Economy?](#) Transfer: European Review of Labour and Research. 23(3): 295–311. DOI: 10.1177/1024258917708704
- Pulkka, Ville-Veikko & Kangas, Olli (2017): [Digitaalisessa taloudessa tarvitaan joustavaa sosiaaliturvaa](#). Teoksessa Matti Lehti & Matti Rossi (toim.): Digitaalinen Suomi 2017. Helsinki: Aalto-yliopisto, 579–588.
- Olli Kangas, Honkanen, Pertti, Hämäläinen, Kari Kanerva, Markus, Kanninen, Ohto, Laamanen, Jani-Petri, Pulkka, Ville-Veikko, Räsänen, Tapio, Simanainen, Miska, Tuovinen, Anna-Kaisa & Verho, Jouko (2016): [Ideasta kokeiluihin – Loppuraportti perustulokokeilun toteuttamisvaihtoehtoista](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 63/2016. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Kangas, Olli & Pulkka, Ville-Veikko (toim.) (2016): [Ideasta kokeiluun? Esiselvitys perustulokokeilun toteuttamisvaihtoehtoista](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 13/2016. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.